

Raidereformi ja Henkilöliikenteen raidemarkkinat ja palvelut Suomessa -selvitys

Johtava asiantuntija
Jani von Zansen

Henkilöjuna liikenteen järjestäminen muutoksessa

HO: Hallitus lisää tosiasiallista kilpailua raideliikennemarkkinalla ja helpottaa markkinoille pääsyä. Hallitus luo pitkän aikavälin näkymän kotimaan raideliikenteen kapasiteetin ja investointien lisäämiseksi.

1. Suomen palvelut

2023–2024

Analyysi, visio, hankesuunnitelma.

Analysoidaan nykytilanne, luodaan visio tulevasta ja laaditaan hankkeelle suunnitelma. Hallitus linjaa julkisesti hankittavat ja kilpailutettavat palvelut vuoden 2024 aikana.

2. Markkinanäkymä rautatieyrityksille

2024–2025

Valmiuksien luominen.

Laaditaan projekti-suunnitelma. Tehdään tarvittavat vaikutusten arvioinnit. Tarvittaessa aloitetaan kalusto-investoinnit. Aloitetaan markkinavuoropuhelu eli keskustelu mahdollisten kilpailuun osallistuvien yritysten kanssa.

3. Markkinahinta palveluille

2026–2028

Kilpailuttaminen.

Kilpailutetaan valmistellut palvelukokonaisuudet. On todennäköistä, että kilpailutettavia kokonaisuuksia on useita ja ne kilpailutetaan vaiheittain.

2029–2030

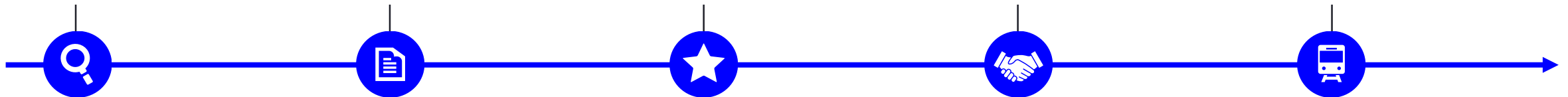
Siirtymäkausi.

Kilpailutusten tulos on selvillä. Valmistaudutaan toteuttamaan uusia palvelusopimuksia kilpailun voittaneiden yritysten kanssa.

2031

Käynnistäminen ja seuranta.

Voittaneet yritykset aloittavat henkilöjuna liikenteen järjestämisen (operoinnin). Seurataan palvelusopimusten toteutumista.

Next step: Selvityksessä erityisesti alueellisen liikenteen järjestämistoimivallan mahdollistaminen.

RADANPITOA tulisi kohdentaa sinne missä on varmasti liikennettä. Näin varmistetaan liikennejärjestelmän KESTÄVYYS ja TEHOKKUUS. SAAVUTETTAVUUS ratkeaa palvelutasomäärityksen kautta.

Mahdollisia strategisia päämääriä

Turvataan ihmisten liikkumismahdollisuudet

Rakennetaan liikenteen puhdasta siirtymää (CO2 vähennykset)

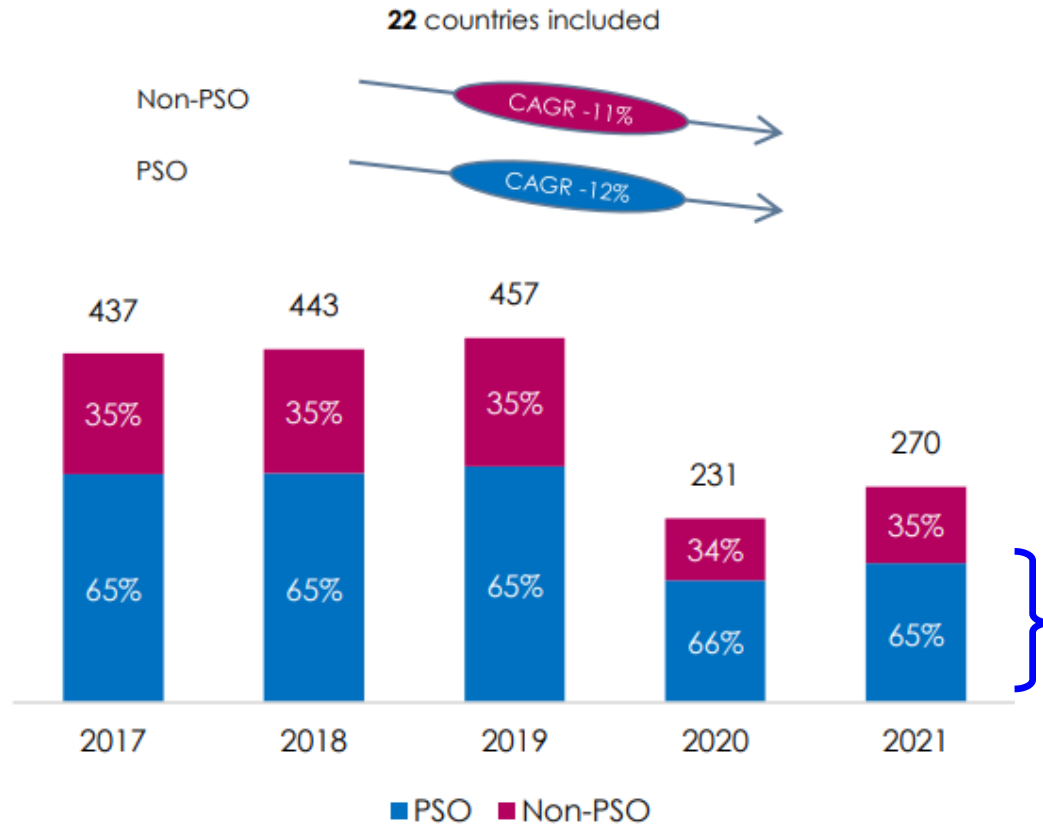
Varmistetaan ostettavien palveluiden tehokkuus ja markkinahintaisuus

Luodaan EU-säätelyn edellyttämät tasapuoliset kilpailuolosuhteet

Infrasta saadaan enemmän tehoja ja hyötyjä

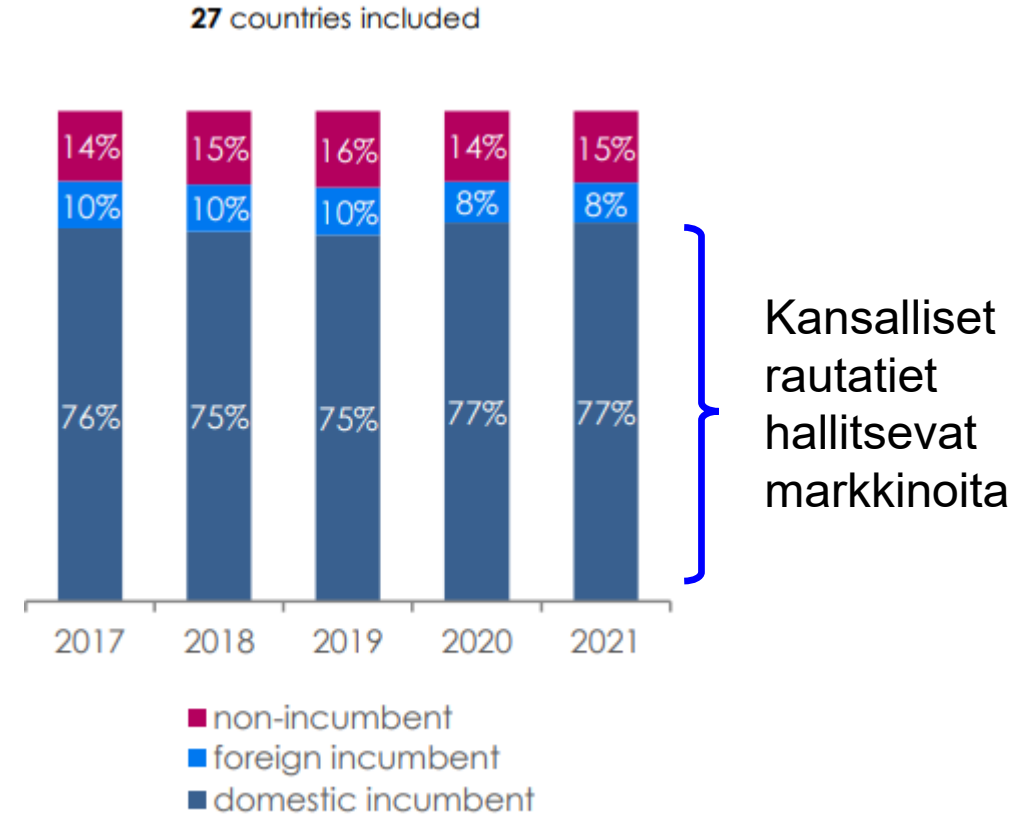
Hankinnoilla merkittävä rooli Euroopan markkinoilla (henkilöliikennettä 80% junakilometreistä, tavaraliikenne 20%)

Open access- ja sopimusliikenteen markkinaosuudet
matkustajakilometreistä (Mrd)

Valtaosa suoritteista toteutuu julkisena sopimus- tai hankinta-järjestelyinä

Rautatieyritysten markkinaosuudet
matkustajakilometreistä

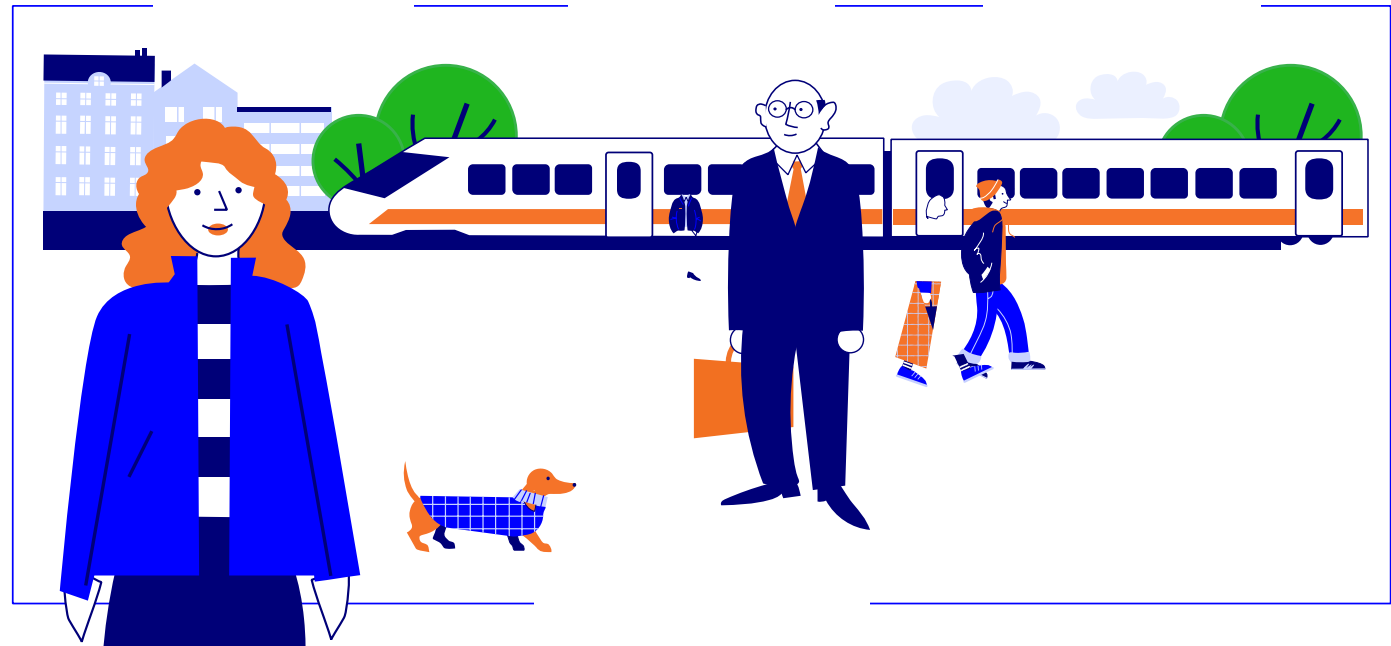
<https://irg-rail.eu/irg/documents/market-monitoring/383,2023.html>

Raidereformi – uudistamme henkilöjunaliikenteen palvelut

Asiakkaiden
näkökulmasta hankinnat:

- Laadukkaammin
- Edullisemmin
- Enemmän
- Nopeammin

Raideliikennemarkkinan
houkuttelevuuden
varmistamiseksi
**markkinaa on kehitettävä
kokonaisuutena.**

1. Mikä on osamarkkinoiden ja palveluiden nykytila sekä yleiset kehitysnäkymät? 11/23-3/24

- Keskeisiä selvitettäviä kysymyksiä ovat:
  - Mikä on Suomen raideliikennemarkkinan koko ja osamarkkinoiden reunaehdot ja ominaispiirteet, sisältäen muut kuluttavat?
  - Miten osamarkkinat ja palvelut ovat kehittyneet?
  - Miten palveluiden tarjonta ja tuotteet ovat kehittyneet?
  - Miten tehokkaasti infraa ja kalustoa käytetään eri puolilla Suomea?
  - Miten varikoiden sijainti vaikuttaa kalustokiertoon?
  - Miten palveluiden tarjonta vastaa kysyntää?
  - Mitkä ovat keskeiset palveluihin ja toimintaan liittyvät epäjatkuvuudet?
  - Millaisia rahavirtoja ja tasearvoja markkinoihin ja palveluihin liittyy?
  - Mitkä ovat yhteiskunnalliset ja välilliset hyödyt osamarkkinoittain ja palveluittain?
  - Mikä on osamarkkinoiden ja palveluiden tuottopotentiaali suhteessa kysyntä ja tarjonta?
  - Mitä palvelua markkinat tarjoavat itse ja aidosti markkinaehtoisesti?
    - Vain osamarkkina d, onko sellaisia reittejä, joissa olisi riittävä kysyntä mahdollistamaan Open Access-palvelut kalustosarjainvestointineen ja hintakilpailuskenaarioineen?
    - Valtio-omisteiset rautatieyritykset (ehkä matalampi investointikynnys, halvempi rahoitus?)
    - Yksityisomisteiset rautatieyritykset (ehkä korkeampi investointikynnys, kalliimpi rahoitus/vakuudet?)
- Kysymyksiin vastaamiseksi on laadittava analyysijä muun muassa seuraavista asiakokonaisuuksista:
  - Palveluittain liikenteen suoritteet ja keskeiset tunnusluvut
  - Palveluittain liikenteen talous ja tukitaso (tuloslaskelma/tase)
  - Analyysi palveluiden yksikkö-, tuotanto- ja pääomakustannuksista
  - Investointitarpeet kapasiteetin ylläpitämiseksi ja lisäämiseksi (infra ja kalusto)
  - Liikenteen laatu ja asiakaskokemukset, mm. myöhästymisten ja peruutusten kehittyminen
  - Palveluiden kalusto, kaluston elinkaari ja kaluston käyttö
  - Henkilöstö ja sen jakautuminen palveluittain pääpiirteittäin
  - Verkostovaikutukset ja tavaraliikenteen synergiat, esim. henkilöstön ja vetokaluston osalta
  - Kunnossapitomarkkina pääpiirteittäin ja osa-alueittain
  - Varikoiden sijainti ja kunnossapitokierto
  - Asemat, varikot ja keskeiset ratapihat, omistussuhteet, ominaisuudet, kapasiteetit, esteettömyys, korjausvelka
  - Ratakapasiteetin ja ratapihojen käyttö ja verkon välityskyky palveluittain sekä keskeiset parannustarpeet, koordinoitua Väylän selvitysten kanssa
  - Kootaan taustaksi kaikki oleellinen ja asiaan liittyvä selvitysaineisto

2. Mikä on osamarkkinoiden kysyntäpotentiaali 2030 ja 2040? 11/23-2/24

- Osamarkkinoiden a, b ja d palvelut ja reitit kartalla
- Osamarkkina c, omana kokonaisuutenaan pääpiirteittäin (suoritteet ja rahavirrat)
- Vuorotarjonta reiteittäin ja palveluittain (a, b ja d)
- Palveluiden suoritteet (matkat sekä juna- ja vaunukilometrit), kartalla ja aikasarjat esim. 10-15 v historiaa
- Maankäytön ja talouden kehitys, kaupungistuminen sovellettuna valtakunnallisista ja olemassa olevista ennusteista, mitkä ovat kysynnän kehittymisen sijoittumisalueet ja mahdollisuudet palvelukohtaisesti?
- Verrataan toteumiin henkilöjunaliikenteessä sekä alue- ja yhdyskuntarakenteessa, mikä määrä on realistista konvertoitua muista kulkumuodoista palveluittain?
- Kysyntäpotentiaali voi kasvaa tai laskea tarkasteluvuosina
- Skenaariot ja aikasarjat kysynnästä ja liikenteistä palveluittain karkealla tasolla, vuorotarjonta vastaamaan kysyntää, esitetään keskeiset tunnusluvut suoritteista
- Osamarkkinoiden päämäärät ja kysyntäpotentiaalit johdetaan Liikenne12 selonteosta (kestävyys, saavutettavuus ja tehokkuus) ja EU-liikennepolitiikkatavoitteista. Muodostetaan/tunnistetaan vaikutusketjut palveluittain kysyntäpotentiaalin suhteen, mikä ja miten, kuinka paljon loisi lisäkysyntää? (fokus tarjontatekijöissä)
  - Osamarkkinat a ja c => väestö, maankäyttö, asuminen ja työpaikat => päivittäinen asiointiliikenne (fokus kasvavat kaupunkialueet)
  - Osamarkkina b => lapin matkailu ja kasvu, vuorot, kapasiteetti, palvelutaso, hinnoittelu (kilpailee selkeästi lentojen, bussien ja autoilun kanssa) => matkailun kehitys
  - Osamarkkina d => kaupunkien välinen liikkuvuuden kehitys, vuorot, kapasiteetti, palvelutaso, hinnoittelu => kulkumuotosiirtymät (busseista ja autoista juniin, fokus n. 10-15 suurinta ja kasvavaa kaupunkialuetta)
- Rajoittavina tekijöinä kysynnän kehityspotentiaalille on 1) kysynnän lisäksi (maankäyttö, väestö ja liikkumistarpeet) 2) liikenteen talous (julkinen tuki, eri vaihtoehtoja tuki/matka ja kokonaiskustannukset) sekä 3) kalusto- ja infrastruktuurikysymykset (ratakapasiteetti sekä varikkoihin ja kalustoon liittyvät investointien eräkustannukset ja kapasiteetit)
- Ratakapasiteetin ja ratapihojen tuleva käyttö ja verkon välityskyky arvioidaan palveluittain sekä tunnistetaan keskeiset kysyntäperusteiset pullonkaulat ja parannustarpeet, koordinoidaan Väyläviraston selvitysten kanssa.

Yleisiä huomioita toteutukseen liittyen

- Kaksi työprosessia käynnissä samaan aikaan:
  - Uuden/-sien osatehtävän sisällön ja työmäärän suunnittelu, hyväksytään pääosin sähköpostilla
  - Käynnissä olevan osatehtävän toteutus
- Projektikokous tilaajan kanssa 1-2 krt / kk?
  - Ideointi ja iterointi osatehtävistä
  - Raportoidaan tehdyn osatehtävän tulokset
- Tarvitaan:
  - Työmääräarviot ja tuntikirjanpito-Excel (kaikki konsultit samaan taulukkoon)
  - Jokin yhteinen työtila, Valtiolla käytössä Tiimeri, onko tuttu?

Kiitos!

lvm.fi